

Contactpersoon

Hans Mooren

Contactgegevens

h.mooren@benelux.int

Ons kenmerk

24-SR-LTPN(NO-006 def)

Datum

18.09.2024

Onderwerp

Advies Schelderaad inzake LTPN

tbv Ambtelijk College VNSC

**Advies Schelderaad inzake het
Langetermijnperspectief voor de Natuur van het Schelde-estuarium (LTP-N)
tbv Ambtelijk College van de VNSC**

1. Het LTP-N rapport: inventarisatie van meningen om te komen tot gezamenlijk gedragen acties

In een eerste fase van het LTP-N werd de systeemanalyse van de natuur in het estuarium opgemaakt. Deze systeemanalyse kwam in 2019 tot de conclusie dat de natuur in het Schelde-estuarium nog niet voldoende robuust en veerkrachtig is. Het Nederlandse en Vlaamse deel van het estuarium voldoen (nog) niet aan de wettelijke doelstellingen van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water voor het estuarium. Daarop is in samenwerking met belanghebbenden een langetermijnperspectief voor de natuur van het Schelde-estuarium ontwikkeld. Het eindrapport is een verslag van bevindingen van dit proces waarin in kwalitatieve termen beschreven is wat nodig is om de natuur voldoende robuust en veerkrachtig te maken voor de lange termijn en de waardering daarvan door de verschillende belanghebbenden. Ook zijn mogelijke denkrichtingen voor maatregelen op hoofdlijnen uitgewerkt.

De insteek van het proces naar het voorliggende LTP-N is altijd geweest om feiten als uitgangspunt te nemen en zoveel mogelijk overeenstemming te zoeken over mogelijke oplossingsrichtingen, met respect voor elkaars belangen, gevoeligheden en standpunten. Waar consensus over oplossingsrichtingen niet mogelijk was, zijn de verschillende belangen en overwegingen expliciet in het eindrapport opgenomen.

Bij de start van het proces is in de Schelderaad het uitsluiten van opties aan de orde geweest. Vanuit bepaalde partijen is aangegeven dat ontpolderen als oplossingsrichting moest worden uitgesloten. Andere partijen in de Schelderaad gaven daarop vanaf het begin aan dat ze het daar niet mee eens zijn. De Schelderaad en de VNSC hebben bij de start van het proces besloten om vooraf geen denkrichtingen uit te sluiten.

2. Het LTP-N proces

Voor de tweede fase van het LTP-N is de groep van belanghebbenden in de periode van mei 2023 tot mei 2024 met elkaar in gesprek gegaan in een aantal werkbijeenkomsten. Hierbij zijn de volgende stappen doorlopen:

- a. Bij de start is de kennis uit de systeemanalyse gedeeld, dat wil zeggen feiten over de toestand van de natuur en de achterliggende oorzaken. Opnieuw is vastgesteld dat de natuur in het Schelde-estuarium nog niet voldoende robuust en veerkrachtig is.
- b. Vervolgens is een gezamenlijke definitie van robuuste en veerkrachtige natuur geformuleerd.
- c. Daarna is een waaier aan denkrichtingen besproken om op lange termijn tot voldoende robuuste en veerkrachtige natuur te komen. De denkrichtingen zijn kwalitatief beoordeeld op hun effecten op natuur en andere functies. Met die inzichten hebben de deelnemers hun overwegingen over de wenselijkheid en haalbaarheid van de denkrichtingen uitgewisseld en verkend in hoeverre ze tot gezamenlijke beelden komen.
- d. De resultaten van de voorgaande stappen zijn bijeengebracht in de conclusies over wat nodig is om voldoende robuuste en veerkrachtige natuur te verkrijgen en conclusies over de opvattingen die daarover bestaan bij de belanghebbenden.

3. Nabeschuiving op het LTP-N

Terugkijkend op het proces is het beeld dat het proces in relatief goede harmonie is verlopen. Dat is een compliment aan alle stakeholders en de begeleiders. Het definiëren wat onder robuuste en veerkrachtige natuur wordt verstaan is gelukt door in gezamenlijkheid vijf onderdelen te definiëren wat robuuste en veerkrachtige natuur inhoudt. Een tweede gezamenlijke conclusie is het belang van blijven werken aan het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit.

Tegelijkertijd is het eindresultaat niet waar vooraf op is gehoopt: overeenstemming over betekenisvolle concrete stappen die de natuur in het hele estuarium voldoende robuust en veerkrachtig kunnen maken.

Het LTP-N stelt als belangrijkste oorzaak van de ongunstige staat van de natuur dat de dimensies van het estuarium als gevolg van maatregelen uit het verleden uit balans zijn geraakt. Meer ruimte creëren wordt als de meest effectieve maatregel gezien om de natuur robuuster en verkrachtiger te maken. Over de implementatie van deze conclusie moet onderscheid gemaakt worden tussen het Vlaamse en Nederlandse deel.

In het Vlaamse deel van het estuarium beschermt het Sigmaplan Vlaanderen tegen overstromingen vanuit de Schelde en haar zijrivieren en zorgt het Sigmaplan tegelijkertijd voor het herstel van het ecosysteem door de (estuariene) natuur en getijdendynamiek meer ruimte te geven. De uitvoering en de verdere optimalisatie van het Sigmaplan in Vlaanderen tonen aan dat “meer ruimte voor water” gepaard kan gaan met “meer ruimte voor natuur”. Dat zorgt voor een efficiënt gebruik van de beschikbare ruimte in de riviervallei door de realisatie van twee gelijklopende doelstellingen binnen eenzelfde oppervlakte, wat – zeker in een dichtbevolkt gebied zoals Vlaanderen – een groot voordeel is. Daarnaast was ook een vergelijkbare aanpak voor een verdere toekomstgerichte uitwerking van het Sigmaplan bespreekbaar.

Daarbij hechten vertegenwoordigers van de verschillende organisaties aan het zorgvuldig bewaken van het evenwicht tussen alle belangen. De uitgangspunten om te voldoen aan de (verplichtende) doelen van Natura2000, die mede worden gerealiseerd door de uitvoering van het Sigmaphan, en Kader Richtlijn Water (KRW) staan bij de Vlaamse stakeholders niet ter discussie.

Ook aan de Nederlandse zijde zijn zowel klein- als grootschalige denkrichtingen verkend. Hierbij zijn in beperkte mate effecten op de functies landbouw, scheepvaart en waterveiligheid bekeken. Overeenkomst tussen alle maatregelen is dat er extra leefgebied aan de natuur wordt toegevoegd, met als meest vergaande maatregel het verbreden van het estuarium. Uit het LTP-N blijkt dat verbreding de enige maatregel is die echt bijdraagt aan meer robuuste en veerkrachtige natuur en leidt tot het voldoen aan de doelen van N2000. Voorstanders hiervan stellen dat meer ruimte direct na uitvoering leidt tot robuuste en veerkrachtige natuur. Bij een ander deel van de groep is veel weerstand tegen ontpolderen, omdat deze maatregel ten koste gaat van de voedselproductie, verzilting van achterliggende agrarische gronden in de hand werkt, geen significante invloed heeft op hoogwaterstanden op de Westerschelde en grote maatschappelijke impact heeft. Samenvattend is de conclusie dat regionale partijen geen overeenstemming hebben bereikt over maatregelen om de natuur van het Schelde estuarium robuuster en veerkrachtiger te maken.

Het document “Langetermijnperspectief voor de natuur van het Schelde-estuarium” moet worden gezien als een inventarisatie van mogelijke denkrichtingen om de natuur van het Schelde-estuarium robuuster en veerkrachtiger te maken én een weergave van opvattingen over de noodzaak en de wenselijkheid van maatregelen. Het geeft de resultaten weer van een gezamenlijk proces. De standpunten staan in een aantal gevallen diametraal tegenover elkaar en zijn voor wat betreft gemeenschappelijke oplossingen op punten onverenigbaar. Hoewel de publicatie professioneel is opgesteld en vormgegeven, en een schat aan waardevolle informatie, figuren en foto's bevat, mag daaruit niet de indruk ontstaan dat dit een concreet voorstel is voor maatregelen.

4. Peiling onder de leden van de Schelderaad na afloop van het LTP-N proces.

Ter voorbereiding op het advies van de Schelderaad is een vragenlijst verzonden aan alle Schelderaadleden, met als doel te peilen hoe het proces is ervaren en inzicht te krijgen in de adviezen en voorstellen. Acht van de achttien leden van de Schelderaad hebben gereageerd. De reacties zijn in geredigeerde vorm opgenomen in bijlage 1.

Over de zorgvuldigheid van het proces en de evenwichtigheid van het rapport lopen de meningen uiteen. Op basis van de reacties lijkt een voorzichtige meerderheid beide aspecten als voldoende te beoordelen. Wel blijkt duidelijk uit de reacties dat de meeste respondenten niet nogmaals een dergelijk intensief participatie traject willen doorlopen, omdat dit een herhaling van zetten zal betekenen en dus geen nieuwe uitkomsten zal opleveren.

Samen met de bevindingen uit het eindrapport LTP-N vormen de reacties op de vragenlijst de bouwstenen voor de conclusies en aanbevelingen aan het Ambtelijk College van de VNSC.

5. Conclusies van de Schelderaad ten aanzien van het LTP-N.

Het LTP-N is het resultaat van een participatief proces. De publicatie is een rapportage van bevindingen van dit proces, waarbij mogelijke oplossingen en meningen en standpunten hierover van betrokkenen zijn opgeschreven. Het LTP-N is geen beleidsstudie waarin concrete maatregelen worden voorgesteld.

Op basis van het LTP-N en bovenstaande beschouwing en peiling kunnen de volgende conclusies worden geformuleerd:

1. Het LTP-N proces heeft voor de Westerschelde geen gedragen advies opgeleverd.
2. Het LTP-N proces heeft een gezamenlijke definitie voor robuuste en veerkrachtige natuur opgeleverd, los van de verplichting vanuit instandhoudingsdoelstellingen voor dit beschermde N2000 gebied.
3. De estuariene natuur in het Schelde-estuarium heeft meer ruimte en een betere waterkwaliteit nodig om robuust en veerkrachtig te worden en om te voldoen aan de doelstellingen van N2000 resp. de Kaderrichtlijn Water.
4. Iedereen vindt dat schoon, helder en genoeg water randvoorwaardelijk is voor robuuste en veerkrachtige natuur. De inspanningen om de waterkwaliteit te verbeteren door de uitvoering van de maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water zijn essentieel.
5. Verondiepen wordt niet door iedereen als realistische oplossing gezien. Daaraan ligt een aantal overwegingen ten grondslag: er liggen afspraken vast in een Verdrag, eventuele effecten zijn wetenschappelijk nog niet voldoende bekend, de duur van realisatie is onzeker en de maatschappelijke kosten en baten zijn niet berekend.
6. De meeste Vlaamse deelnemers vinden ontpolderen en Gecontroleerd Gereduceerd Getijdegebieden (GGG's) langs de Zeeschelde geschikte maatregelen om de natuur te verbeteren, in combinatie met verbetering van de waterveiligheid. Er is draagvlak voor de maatregelen die al zijn vastgelegd in het lopende Sigmaplan en ook om verder te gaan op deze weg in een eventueel vervolg op het Sigmaplan. Voorwaarde is dat er steeds goed flankerend beleid is voor andere functies in de betreffende gebieden.
7. De Nederlandse deelnemers hebben geen consensus bereikt over mogelijke ruimtelijke maatregelen om de natuur van het Schelde estuarium robuuster en veerkrachtiger te maken, omdat er bij een aantal partijen geen draagvlak is voor ontpolderen, terwijl andere partijen dit juist essentieel achten. Kern van het vraagstuk is dat de natuur meer ruimte nodig heeft. Maar dat geldt ook voor andere functies zoals kustverdediging, toegankelijkheid en landbouw, danwel dat deze functies geen ruimte willen afstaan.

6. Aanbevelingen van de Schelderaad aan het Ambtelijk College van de VNSC

Deze conclusies leiden tot de volgende aanbevelingen van de Schelderaad aan het Ambtelijk College.

Aanbevelingen:

1. Vanwege de brede range aan (maatschappelijke en economische) gevolgen van maatregelen die voorzien in meer ruimte voor estuariene natuur, is het LTP-N niet los te zien van het perspectief voor de waterveiligheid en de toegankelijkheid van het estuarium. Integrale beoordeling heeft in het LTP-N in beperkte mate plaatsgevonden. Daarom adviseert de Schelderaad om de noodzakelijke maatregelen voor natuur integraal af te wegen met noodzakelijke maatregelen voor de andere functies en daarin keuzes te maken.
2. De Schelderaad omarmt het advies uit het LTP-N om extra aandacht te vragen voor de aanpak van toxische stoffen, de vertroebeling in de Zeeschelde en de soms extreem lage zoetwateraanvoer.
3. Verken in overleg met ons de mogelijkheid tot wisselpolders.
4. De herijking van de LTV 2030 zal participatie en afstemming vragen. Zorg er daarbij voor dat het LTP-N proces niet nog een keer wordt overgedaan. Betrek in de beleidvorming de opgebouwde wetenschappelijke kennis en ingebrachte inzichten over draagvlak.

Bijlage I Vragenlijst ter evaluatie van het eindrapport LTPN.

Vraag 1. Geef met een waarderingscijfer (0-10) aan hoe zorgvuldig u het proces beoordeelt dat heeft geleid tot het einddocument Lange Termijn Perspectief-Natuur.

9 antwoorden

In de beoordeling van de zorgvuldigheid van het proces lopen de meningen uiteen. Maar uit de antwoorden blijkt wel dat een voorzichtige meerderheid de zorgvuldigheid van het proces positief beoordeelt (4x 1-5 en 5x 6-10).

Vraag 2. Geef met een waarderingscijfer (0-10) aan hoe evenwichtig u uiteindelijk de inhoud van het einddocument Lange Termijn Perspectief-Natuur vindt.

9 antwoorden

Ook ten aanzien van de evenwichtigheid van het einddocument moet worden vastgesteld dat de meningen uiteen liggen (5x 1-5 en 4x 6-10).

Vraag 3. Staan er volgens uw organisatie feitelijke onjuistheden in de tekst van het huidige einddocument ?

8 antwoorden

Het benoemen van onjuistheden in een document dat probeert verschillende visies en meningen te bundelen is erg complex. Om begrijpelijke redenen beoordeelt de ene partij de mening van de andere partij soms als zijnde onjuist. Het is wel zo dat een aantal onduidelijkheden wellicht toelichting behoeven. Dat kan enerzijds door de tekst aan te passen van het hele document of dat kan gebeuren door een erratum toe te voegen bij de vaststelling ervan. Of misschien zijn er nog andere manieren om hieraan tegemoet te komen.

Stakeholders vragen in elk geval om verduidelijking van de volgende punten:

- de weerstand tegen verondiepen gebeurt niet vanuit een sentiment maar vanuit een harde economische realiteit (pg 32)
- de VNSC oordeelt dat aanpassing van de doelen niet bijdraagt aan het doel van een robuuste en veerkrachtige estuariëne natuur (pg 32)

Extra aandacht vragen daarbij:

- de formulering van de voorwaarde 'gelijk oversteken van landbouw- en natuurgebied' ten aanzien van wisselpolders waarvan het vanaf het begin duidelijk was dat natuurpartijen het unaniem niet eens waren met deze voorwaarde (pg 22). Het is niet voldoende om "tegelijkertijd" een ander gebied te ontpolderen omdat beschermd natuurgebied (SBZ) "voorafgaandelijk" moet worden gecompenseerd en in werking moet zijn vooraleer met het oorspronkelijke natuurgebied kan herbestemmen tot landbouwgebied. Daarmee moet er ook rekening worden gehouden dat de aanleg van een ringdijk al gauw enkele jaren duurt. Op pagina 26 onder III is dit wel beter toegelicht.

- de formulering ten aanzien van zilte graslanden (pg 26) ten aanzien van de conclusie dat deze estuariëne natuur wel robuuster en veerkrachtiger maken ondanks dat ze niet voldoen aan de vijf gedefinieerde kenmerken.
- de tekst over de goede ontwikkeling van (zee)zoogdieren (pg 10), die feitelijk juist is voor wat betreft de toename in aantallen maar waar tegelijkertijd blijkt dat er nog onvoldoende geschikt kwalitatief leefgebied is. De groei van de populatie wordt nog steeds gevoed door instroom van elders en niet van reproductie ter plaatse. Ook wordt daarbij gewezen op gevolgen van de aanwezigheid van PFAS en verstoring door recreatie en rondvaartboten.
- de tekst over de aantallen hectaren nodig voor een gunstige staat van instandhouding (pg 13) waarin anders dan in de tekst verwoord de genoemde 3000 ha ook onderschreven zijn door het Nederlands parlement.
- ten aanzien van de passage ten aanzien van de transitie in de scheepvaart die 'alleen op lange termijn denkbaar is' (pg 27) wordt aangegeven dat technische mogelijkheden om dit op korte termijn te realiseren ook al beschikbaar zijn.
- ten aanzien van de waterkwaliteit en de uitvoering van maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water (pg 27) blijkt in de praktijk dat monitoring op Nederlands grondgebied achterblijft. Dit zou ook aangegeven moeten worden.
- de startvergadering van het LTP-N was in januari 2017
- de tekst in het document ten aanzien van het verondiepen van de hoofdgeul focust vooral op de termijn, maar het lijkt erop dat er geen studies waaruit blijkt dat het stoppen van onderhoudsbaggerwerken in de vaargeul leidt tot een situatie met "voldoende" afname van de getijdynamiek zoals in het document geschetst. De locaties waar van nature sediment naartoe wordt getransporteerd en bezinkt bestrijkt niet de hele vaargeul en het is de vraag of de hoofdgeul door het stoppen van de onderhoudsbaggerwerken zal verondiepen over een langer traject.
- de tekst geeft aan dat de weerstand tegen ontpolderen en verondiepen "een sterk sentiment" is. Er wordt aangegeven dat verondiepen in strijd is met het verdrag tussen Vlaanderen en Nederland. De vraag is of ontpolderen en verondiepen gelijkwaardige opties zijn en men zou zich moeten afvragen of verondiepen niet een maatschappelijk belang dient terwijl dit voor ontpolderen wellicht eerder een individueel belang betreft.
- er zou nog eens nagegaan moeten worden of alle aspecten om te komen tot een goede beoordeling van de natuursituatie bekeken zijn, bijvoorbeeld voor waterkwaliteit, de impact van de toename van de scheepvaart en de effecten hiervan op de natuurwaarden.
- Rond de Pilot Welzinge en Schorerpolder wordt, gelet op de uiteenlopende belangen, eerst gekeken of een gedragen gebiedsplan op tafel kan komen. Daarna zal worden besloten om over te gaan op uitvoering.
- een analyse in opdracht van de VNSC blijkt dat het juridisch niet is toegestaan om economische argumenten mee te wegen bij de aanwijzing van Natura-2000 doelen of het beperken van de omvang van gebieden. Hierbij gelden alleen ecologische argumenten." ("Inventarisatie juridisch kader Natura 2000, Langetermijnperspectief voor de natuur van het Schelde-estuarium (Universiteit Utrecht,

Universiteit Gent, 2021))" (pg 13). De tegenstanders van areaaluitbreiding van het estuarium dragen, om de goede staat van instandhouding te kunnen behalen (door ontpolderingen en GGG's), enkel economische argumenten aan. Deze vaststelling maakt dat het voorliggend einddocument op dit vlak, juridisch erg zwak staat en niet als beleidsadvies aan het VNSC aanvaard zou moeten worden.

- "De maatregelen voor natuur raken altijd aan de leef- en werkomgeving van de omwonenden van het estuarium en vaak ook andere functies." Dat is niet de correcte voorwaarde voor een herijking (pg 32) Het is vanuit de grote externe veranderingen die te verwachten zijn, zoals klimaatverandering, zeespiegelstijging, groter overstromingsgevaar, gebrek aan zoet water, nieuwe technologische mogelijkheden,... dat we de LPT-N moeten herbekijken (herijken).

- "dat de dijkversterkingen die nu nodig zijn, vertraging oplopen als er nu al voor de lange termijn combinaties worden gemaakt met binnendijkse natuur." Deze stelling klopt niet omdat de binnendijkse natuurinrichting meteen gekoppeld wordt aan een nieuwe en veilige(re) waterkering, waarbij de oude waterkering overbodig wordt. Het zijn juist de investeringen in de oorspronkelijke waterkering die tijdverlies zijn en nutteloze, dubbele kosten betekenen (pg 22)

- op bladzijde 31 staat over ontpolderen en GGG's: "Wel verandert een gebied dat nu een andere functie heeft (veelal landbouw) in natuur. Daarom kan ook deze maatregel aan Nederlandse kant niet op draagvlak rekenen bij alle partijen." (pg 31). Beter zou zijn geweest: "Daarom kan deze maatregel aan Nederlandse kant niet op draagvlak rekenen bij een deel van de groep. Voor een ander deel van de groep zijn ontpolderingen en GGG's, -omwille van hun grote effectiviteit-, wél de aanbevolen oplossing."

- verondiepen is niet realistisch. Wellicht vinden partijen het onwenselijk, maar dat is iets anders, daarnaast ontbreken er oplossingsrichtingen die geen landbouwgrond kosten, zoals de oplossingsrichtingen om eilanden te creëren voor de Noordzeekust en zo extra estuarium te bewerkstelligen.

Vraag 4. Kunt u aangeven wat voor uw organisatie het belangrijkste advies zou zijn aan het Ambtelijk College van de VNSC ten aanzien van de natuurlijkheid in het Schelde-estuarium op basis van het einddocument ?

8 antwoorden

De respondenten geven de volgende punten aan:

- er moet nadrukkelijk worden voorkomen dat juridische doelen die in de ene lidstaat niet gehaald worden, worden doorgeschoven naar de andere lidstaat die al wel voldoende maatregelen heeft uitgevoerd en vastgelegd.

- het doel is een robuuste en veerkrachtige natuur in het Schelde estuarium te realiseren en de oplossingsrichtingen zijn in het rapport aangegeven. Er wordt geadviseerd om de zorgvuldigheid van het LTP-N vast te houden en onderscheid te maken tussen feiten en belangen.

- het einddocument geeft aan dat vergroting van estuarium een manier is om het systeem in stand te houden en dat noodzakelijke ingrepen kunnen stuiten op maatschappelijke weerstand. Wellicht bestaat er op lokaal niveau draagvlak voor financiële compensatie. Het zou verstandig zijn om beleid te maken op basis van de beschikbare feiten en actief te werken aan het uitbreiden van het estuarium.

- het verondiepen van de vaargeul lijkt verdragsrechterlijk geen oplossing voor robuuste natuur en kan eigenlijk niet als oplossingsrichting worden beschouwd. De kosten van deze maatregel zijn proportioneel ook veel hoger dan alternatieven.

- het hele stroomgebied van de Schelde zou in ogenschouw genomen moeten worden en niet alleen het Nederlandse en Vlaamse deel. Vanaf de bron van de Schelde kunnen maatregelen de waterkwaliteit verder optimaliseren. Ruimte geven aan de Scheldenatuur is zinvol, maar niet overal de oplossing. Beter zuiveren en zorgen dat overstorten niet meer voorkomen kunnen wel degelijk effectief zijn.

- zet in op de kleinschalige maatregelen

- zoek naar andere mogelijkheden dan verbreden van het Schelde estuarium om toch te voldoen aan de verplichtingen, omdat voor ontpolderen in Zeeland geen draagvlak is.

- een robuuste en veerkrachtig Schelde-estuarium is van groot belang. Het is de levensader voor het functioneren van de zeehavens.

- gecontroleerd gereduceerd getijdengebieden (GGG's) en ontpolderingen, door uitbreiding aan landzijde, zijn (de enige) goede denkrichtingen voor de estuariene natuur. Deze maatregelen zijn ook gunstig voor het vastleggen van koolstof en stikstof en brengen silicium in het systeem. Klimaatverandering zal naar verwachting verdere investeringen in veiligheid en in uitbreiding van het estuarium meer en meer noodzakelijk maken. GGG's en ontpolderen geven als enige van al de in het rapport voorgestelde maatregelen gunstige resultaten voor natuur. Na inrichting ontstaan kenmerkende leefgebieden die belangrijk zijn voor estuariene soorten en Natura 2000-doelen: schorren, laag-dynamische slikken, laag-dynamisch ondiep water. Deze gebieden voegen extra oppervlakte toe aan het estuarium, waardoor de verhouding tussen diepte en oppervlakte beter wordt en de water- en sedimentprocessen natuurlijker. Voor de natuur zijn dit de meest effectieve maatregelen. Het is de meest effectieve manier om het extra areaal te creëren dat nodig is voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelen voor het habitatype Estuaria (H1130). Ook de ecologische waterkwaliteit verbetert erdoor. Alle andere maatregelen (gelegen binnen het huidige estuariene deel) hebben hierin geen bijdrage en zijn dus te verwerpen. Bovenstaande aanbevelingen vragen vooral voor de Westerschelde een belangrijke bijsturing naar meer natuurlijkheid van het estuarien systeem. Voor Nederland is de in te halen achterstand in 'beleidsbeslissingen' het grootst.

- voor de Zeeschelde zijn het behalen van de doelstellingen reeds vastgelegd in het Geactualiseerd Sigma-plan, dat mogelijk nog een verdere actualisering behoeft. Aandachtspunt ten aanzien van het Sigma-plan is de timing van de realisatie, dat momenteel een achterstand heeft opgelopen van 5 à 10 jaar. Meer middelen zijn hiervoor nodig vooral voor de nog aan te leggen GGG Doelpolder Midden.

- in het gehele rapport zou meer het behoud van landbouwareaal terug te vinden moeten zijn. Boeren zijn hier de afgelopen honderden jaren eigenaar en beheerder van deze vruchtbare gronden geweest. Dit beheer en met name de voedselproductie is de afgelopen jaren in de context van klimaatverandering en geopolitieke spanningen, nog belangrijker geworden voor de bevolking van de EU. Deze waardering, welke onlangs ook is uitgesproken door EU voorzitter Ursula von der Leyen, zou een prominentere plaats in dit rapport moet krijgen en het uitgangspunt moeten zijn om dit unieke vruchtbare areaal te beschermen en vanuit daar te redeneren hoe het lange termijn perspectief voor de natuur geborgd kan worden, nadat het eerder genoemde uitgangspunt is geborgd.

Vraag 5. Kunt u aangeven welke in het document vermelde onderdelen/actiepunten uw organisatie kansrijk acht om concrete vooruitgang te boeken op basis van een breed draagvlak ?

8 antwoorden

De respondenten geven het volgende aan:

- het lijkt erop dat die oplossingen met een breed draagvlak op basis van het LTPN rapport er niet zijn. De vraag kan gesteld worden of op bestuurlijk niveau er een integrale visie bestaat waarin natuur en hoogwaterbescherming elkaar versterken, gekoppeld aan een reëel perspectief voor de landbouw. Toenemende verzilting vraagt daarnaast ook om het maken van keuzes. Niet alles kan overal.
- het denken vanuit een breed draagvlak lijkt problematisch. Veel stakeholders redeneren vanuit een korte termijn perspectief, waardoor de lange termijn oplossingen vooruit worden geschoven. Het lijkt daarentegen wel van belang om op korte termijn actie te ondernemen onder andere via lokale gebiedsprocessen, gesteund door voldoende middelen vanuit de rijksoverheid.
- het denken vanuit twee oplossingsrichtingen, namelijk verbreden of verondiepen kan niet rekenen op een breed draagvlak en geen van beiden kan worden gezien als kansrijk.
- benadrukt dient te worden dat de natuurlijkheid en de waterveiligheid in de Westerschelde van een andere orde zijn dan in de Zeeschelde. Het maritieme systeem is anders dan het riviersysteem. Het gaat om andere volumes en andere randvoorwaarden.
- werk gebiedsgericht (naar voorbeeld van Schorer- en Welzingepolder).
- er zou gezocht kunnen worden naar de voorwaarden voor wisselpolders, zowel juridisch, landbouwtechnisch en milieuaspecten, als ook praktische aspecten in tijd.
- de Pilot Welzinge en Schorerpolder in relatie tot de ontwikkeling van North Sea Port.
- het zoeken naar meer ruimte voor het estuarium en de zeeschelde op korte termijn.
- "draagvlak" is geen goede parameter is om ingrijpende beleidsbeslissingen te motiveren. Bij de begroting voor 'Defensie' wordt er ook niet gepeild naar het "breed draagvlak"; dat er wellicht niet zal zijn. Voor grote en langetermijn projecten met een maatschappelijke impact is evenwel 'beleidsverantwoordelijkheid' nodig. Om het project kansrijk te maken moet men de bestaande wetenschappelijke conclusies gebruiken.
- ontpolderen is voor de natuuropgave de meest effectieve oplossing: dit is een van de weinig maatregelen die meteen extra estuarien leefgebied toevoegt (doelstelling Natura 2000) en het systeem wordt ook voor de lange termijn robuuster en veerkrachtiger.
- het inpolderen van opgeslibd land om vervolgens via ruilverkaveling boeren vanuit een andere polder te compenseren en dan tijdelijk (!) in te zetten om de zee de ruimte te geven om op te slibben. Dus tijdelijke ruimte, nadat eerder elders extra landbouwareaal is gerealiseerd, voor waterveiligheid en natuur, zonder dus dat landbouwareaal vermindert.

Vraag 6. Kunt u aangeven welke elementen uit het einddocument voor uw organisatie in elk geval in het proces van de Herijking van de Lange Termijn Visie 2030 meegenomen moeten worden ?

8 antwoorden

De respondenten gaven de volgende suggesties:

- nagaan welke maatregelen effectief bijdragen tot het halen van de IHD doelen en tegelijkertijd betaalbaar zijn.
- welke zijn de bouwstenen tot het daadwerkelijk behalen van een toekomstbestendige robuuste natuur. Blijkt uit het LTPN niet dat dit 'GGG's en ontpolderen' zijn ?
- onderwerpen zijn de feitelijke ecologische situatie, welke maatregelen genomen kunnen worden en hoe deze bijdragen aan de instandhoudingsdoelen. Ontpolderen (incl. wisselpolders en GGG's) en verondiepen zijn ingrediënten die in de LTV2030 thuishoren.
- aangezien geen van de voorgestelde maatregelen in het document kansrijk wordt geacht om concrete vooruitgang te boeken op basis van breed draagvlak, lijkt het niet nuttig om deze mee te nemen binnen herijking LTV 2030. De uitdagingen op vlak van natuur in het estuarium kunnen wel worden overgenomen als startpunt.
- leg meer nadruk op de uitvoering van het Sigmaplan en leg accent op het zuiveren van afvalwater voor een betere waterkwaliteit. Beschouw de natuursituatie vanaf de bron van de Schelde (ook in Frankrijk) en neem maatregelen voor waterkwaliteit en -kwantiteit in het gehele stroomgebied voor natuurherstel.
- het gebiedsgericht werken (naar voorbeeld van Schorer- en Welzingepolder).
- de voorwaarden voor wisselpolders verder uitwerken (zowel juridisch, landbouwtechnisch en milieuaspecten, als ook praktische aspecten in tijd)
- de beschrijving van wat robuuste en veerkrachtige natuur is en welke maatregelen daar maximaal aan bij dragen (doelgericht, los van stringente juridische kaders). Daarnaast ook een constante spiegeling aan andere functies van maatschappelijk belang
- het afwegingskader tussen de verschillende functies zonder te verschuilen achter juridische verplichtingen.
- het is vanuit de grote externe veranderingen die te verwachten zijn, zoals klimaatverandering, zeespiegelstijging, gebrek aan zoet water, nieuwe technologische mogelijkheden,... dat we de LPT-N moeten herbekijken, opwaarderen en 'herijken', om te zien of de tot nu toe voorgestelde maatregelen en toegevoegde oppervlakten nog wel voldoende zijn om bv de overstromingsbeveiliging, het stabiel houden van de verzilting, de goede staat van instandhouding van de natuur en de robuustheid van het estuarien systeem te bereiken.
- de verkenning verbreden en verondiepen en het effect op de waterveiligheid. Hierin kan ook de veiligheid van Antwerpen op worden getoetst. Wellicht is dit een veilige manier op Antwerpen minder bloot te stellen aan zeespiegelstijging en betekent dit om activiteiten te verplaatsen naar Zeebrugge.

Vraag 7. Welk advies wilt u aan de VNSC meegeven m.b.t. de externe communicatie over het einddocument, gegeven het feit dat de stakeholders wellicht niet over alle onderdelen van de tekst consensus zullen bereiken ?

8 antwoorden

De respondenten deden de volgende voorstellen

- onderneem geen externe communicatie
- maak een duidelijk onderscheid tussen feiten en belangen en geef aan wat de volgende processtappen zijn in de besluitvorming en wanneer die plaatsvinden.
- maak inzichtelijk dat het rapport een feitelijke weergave is van de situatie en mogelijke maatregelen en dat er ook gekeken is naar individuele belangen. Deze scheiding van feiten en belangen moet goed helder zijn in communicatie naar buiten.
- voer geen communicatie over het einddocument om te voorkomen dat passages uit het document uit hun context worden gerukt en misbruikt worden.
- zorg voor een zorgvuldige communicatie, ook over hetgeen niet is onderzocht. Geef aan dat de overeenstemming tussen de partijen er niet is en dat dat vervolgkeuzes bijzonder lastig maakt.
- voer een open, transparante en snelle communicatie, zoals het feitelijk is. Wacht niet met openbaar maken van het LTP-N rapport tot november. Liefst direct communiceren met duiding van de status van het rapport en hoe het vervolg eruit ziet.
- maak een publieksversie met de kernboodschappen uit het einddocument voor een breder publiek met de dilemma's, oplossingsrichtingen om een breder draagvlak te krijgen en polarisatie te vermijden.
- het bereiken van overeenstemming over het nemen van gepaste maatregelen is mislukt. Dit ligt niet alleen aan de deelnemers, maar ook de Nederlandse overheid heeft haar verantwoordelijkheden onvoldoende opgenomen: De Westerschelde (en de Zeeschelde) is aangewezen als Natura 2000-gebied. Daarmee hebben de nationale overheden de verplichting om een 'gunstige staat van instandhouding' van de estuariene natuur te bereiken. Daarnaast zijn de overheden ook verplichtingen aangegaan voor het bereiken van een goede waterkwaliteit op grond van de Kaderrichtlijn Water. Niet voldoen aan de vereisten van deze EU-richtlijnen heeft niet alleen belangrijke gevolgen voor het estuarium zelf, maar zal ook juridische beperkingen of weigeringen inhouden om vergunningen te verlenen voor alle diverse gebruiksfuncties die een mogelijks negatief effect kunnen hebben op de natuur. In de externe communicatie zou een dringend en duidelijk alarmsignaal moeten gegeven worden aan de Nederlandse regering en aan de Europese Commissie dat er alles aan moet gedaan worden om de oppervlakte-inschatting en de kwaliteitsverbeteringen voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen met grote spoed te realiseren. Het -overigens zeer mooi opgemaakte- einddocument geeft niet de gepaste beleidsaanbevelingen en is daardoor onbruikbaar voor het doel waarvoor het opgesteld werd.
- dat het eerlijke verhaal is dat bepaalde oplossingsrichtingen voor Zeeuwse stakeholders onbespreekbaar zijn als het om het opgeven van land gaat om de Westerschelde de ruimte te geven.

Vraag 8. Welke overige opmerkingen wenst uw organisatie in het kader van de Schelderaad te maken naar aanleiding van het voorliggende document ?

8 antwoorden

De respondenten gaven de volgende opmerkingen mee:

- zorg voor besluitvorming op basis van het grote maatschappelijk belang in plaats van individuele belangen

- het is van belang zich te realiseren het belang van individuen anders kan zijn dan dat van een organisatie. Wellicht liggen er toch voldoende kansen om grond te verwerven.

- omdat er veel tijd, geld en menswerk gekropen in dit proces zonder aanwijsbaar resultaat, lijkt het wenselijk gelijkaardig formats te vermijden en enkel een radicaal ander format te gebruiken dat mogelijk tot bruikbare resultaten kan leiden. Voorkom dat de herijking LTV 2030 opnieuw een intensief proces gaat zijn met weinig concreet resultaat.

- probeer te zoeken naar een wervend perspectief waar alle partijen hun schouders willen onderzetten.

- het opknippen van de thema's natuurlijkheid, toegankelijkheid en veiligheid draagt niet bij aan de integratie en begrip. Het is beter meer aandacht te schenken aan maatregelen die de verschillende landen (incl Frankrijk) in het stroomgebied nemen en van plan zijn te nemen om voldoende draagvlak te krijgen.

- het is een mooi, scherp en correct product in een lastig speelveld.

- het is zwaar teleurstellend dat na jarenlang overleg geen uitvoerbaar en doeltreffend actieplan op tafel ligt. Het document biedt nog steeds geen oplossing aan de vooropgestelde doelstelling om de natuur in het Schelde-estuarium robuust en gezond te maken en om de soorten- en oppervlakte doelstellingen te realiseren. Het biedt evenmin de nodige oplossingen om bestand te zijn tegen klimaatveranderingen, zeespiegelstijgingen, gebrek aan water uit de bovenloop, de achteruitgang van het estuarien ecosysteem enz.

- dat onze eerder genoemde argumenten, zoals genoemd onder 4. worden opgenomen als uitgangspunt voor mogelijke oplossingen,